

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Asia: HE 111/2025 vp apteekkitalouden uudistusta ja lääkesäästöjen toimeenpanoa koskevaksi lainsäädännöksi

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt minulta kirjallista asiantuntijalausuntoa sosiaali- ja terveysministeriön 25.11.2025 päivätyssä vastineessa olevasta ministeriön ehdotuksesta liittyen siihen, onko siinä huomioitu riittävällä tavalla perustuslakivaliokunnan lausunnossaan PeVL 46/2025 vp esittämät valtiosääntöoikeudelliset huomiot vai jääkö vastineen ehdotuksesta sellaista valtiosääntöoikeudellista epäselvyyttä, mikä edellyttäisi eduskunnan työjärjestyksen 38 §:n 2 momentin mukaisesti lausuntoa perustuslakivaliokunnalta.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan PeVL 46/2025 vp katsonut, että Perustuslakivaliokunta esittää, että hallituksen esitykseen 111/2025 vp sisältyvät lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä, 1. ja 2. lakiehdotus kuitenkin vain, jos valiokunnan omaisuudensuojasta ja elinkeinovapaudesta esittämä valtiosääntöoikeudellinen huomautus otetaan asianmukaisesti huomioon.

Lausunnossaan perustuslakivaliokunta toteaa, että valiokunnan mielestä ehdotettu sääntelykokonaisuus muodostuu nyt käsillä olevassa erityisessä sääntely-yhteydessä valtiosääntöoikeudellisesti ongelmalliseksi perustuslain 15 §:n omaisuudensuojan ja perustuslain 18 §:n 1 momentissa turvatuksen elinkeinovapauden kannalta siltä osin kuin ehdotetut lääketaksan muutokset yhdessä apteekkiveron kanssa johtavat siihen, että apteekkitoiminta muodostuu sitä nykyisin apteekkiluvan perusteella harjoittavien kannalta taloudellisesti kannattamattomaksi ja useiden apteekkien osalta selvästi tappiolliseksi. Perustuslakivaliokunnan mukaan sosiaali- ja terveysvaliokunnan on muutettava apteekkitoimintaa

koskevaa lainsäädäntöä siten, että se tuottaa mahdollisuudet kannattavan liiketoiminnan harjoittamiseen myös niille apteekkeille, joille nyt ehdotettu sääntely parhaan käytettävissä olevan tiedon valossa merkitsisi toiminnan muuttumista kannattamattomaksi. Tämä on edellytyksenä sille, että 1. ja 2. lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä (PeVL 46/2025 vp, kappale 17).

Vastineessaan sosiaali- ja terveysministeriö ehdottaa perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta apteekkiverolain 6 §:ää muutettavaksi alkuperäisestä ehdotuksesta poiketen siten, että apteekkiveron nollaraja korotettaisiin 200 000 eurosta 250 000 euroon ja veron määriä asteikon veroportaiden alarajoilla muutettaisiin nollarajan korotuksen edellyttämällä tavalla (s. 9–10).

Vastineen mukaan ehdotettu muutos vähentäisi hallituksen esityksessä ehdotettujen muutosten seurauksena laskennallisesti tappiolliseksi tulevien uusien apteekkien lukumäärää. Lisäksi ehdotus vahvistaisi kaikkien apteekkien mahdollisuutta kannattavan liiketoiminnan harjoittamiseen ja toisi helpotusta erityisesti pienille apteekkeille (s. 9). Vastineessa esitetyn arvion mukaan muutoksen johdosta kaikkien laskennallisesti alentuisi 45 apteekista 38 apteekkiin, joista uusia laskennallisesti tappiollisia apteekkeja olisi 20 kappaletta. Jos näiden apteekkien erillisyyhtiöt huomioidaan, 13 laskennallisesti tappiollisen apteekin sijaan olisi 10 tappiollisesti laskennallista apteekkia (s. 7).

Vastineessa esitettyjen tietojen perusteella siinä tehty apteekkiverolain muutosehdotus lieventäisi perustuslakivaliokunnan lausunnossa todettua valtiosääntöoikeudellista ongelmaa joidenkin apteekkien osalta, mutta ei poistaisi sitä kokonaan. Ehdotetun muutoksen jälkeenkin on ilmeistä, että ehdotetun sääntelykokonaisuuden osalta joidenkin apteekkien toiminta muuttuu taloudellisesti kannattamattomaksi ja edelleen joidenkin osalta selvästi tappiolliseksi. Tämän vuoksi sosiaali- ja terveysministeriön vastineessa tehty muutosehdotus apteekkiverolakiin ei oman arvioni mukaan riitä poistamaan perustuslakivaliokunnan lausunnossa todettua valtiosääntöoikeudellista ongelmaa, joka liittyy perustuslain 15 §:ssä turvattuun omaisuudensuojaan ja perustuslain 18 §:n 1 momentissa turvattuun elinkeinovapauteen.

Nähdäkseni ministeriön vastineessa tehdyssä muutosehdotuksessa ei näin ollen ole riittäväällä tavalla otettu huomioon perustuslakivaliokunnan lausunnossaan PeVL 46/2025 vp säätämisjärjestykseen vaikuttavaksi katsottua valtiosääntöoikeudellista huomautusta.

Eduskunnan työjärjestyksen 38 §:n 2 momentin mukaan asiaa valmistelevasti käsittelevän valiokunnan tulee pyytää asiasta perustuslakivaliokunnan lausunto, jos lakiehdotuksen perustuslainmukaisuudesta tai suhteesta ihmisoikeussopimukseen on epäselvyyttä. Jos sosiaali- ja terveysvaliokunta edellä esitetystä huolimatta päättää edetä hallituksen esityksen osalta sosiaali- ja terveysministeriön vastineessa ehdotetulla tavalla, tulisi ehdotus saattaa eduskunnan työjärjestyksen 38 §:n 2 momentin mukaisesti uudelleen perustuslakivaliokunnan käsiteltäväksi.

Turussa 30.11.2025

Veli-Pekka Viljanen

Valtiosääntöoikeuden professori (Turun yliopisto)